

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Kiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yesha'yah

Shelomoh ben Yitshak

Fyorda, 5567 [1806/1807]

לה

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9839

לה (א) יששום מדבר וציה ותגל ערבה ותפרח כחבצלת :
 (ב) פרח הפרח ותגל אף גילתורגן כבוד הלבנון נתן לה הדר
 הפרמל והשרון המה יראו כבוד יהוה הדר אלהינו : (ג) חזקו
 ידים רפות וברכים בשלות אמצו : (ד) אמרו לנמהרי לב חזקו
 אל תיראו הנה אלהיכם נקם יבוא גמול אלהים הוא יבוא וישעכם :
 (ה) אז תפקחנה עיני עורים ואזני הרשעים תפתחנה : (ו) אז ידלג
 כאיל פסח ותרו לשון אלים כירבקעו במדבר מים ונהלים
 בערבה : (ז) והיה השרב לאגם וצמאון למבועי מים בנורה

חנים

ר ש י

לה (א) יששום • כמו יששום מהן : מדבר וציה • ירושלם הקרויה ציה וציון
 הקרוי • מדבר הן יששום על מפלתם של גבורות עובדי כוכבי' וצנרת ותגל
 ערבתם של ירושלם : יששום ויששועניהם כמו (ירמיהו') בני יצאנו ופתרוננו
 יצאו מומנו וכן בשלם הצער (מלכי' ח' י"ט) בשל להם הצער : (ב) ורגן כמו
 ולרגן : הלבנון בית המקדש : הדר • כבודו לציון : (ג) חזקו ידים • כל
 הנביאים מצטרי יושועה נחמות את ישראל וחזקו את ידיהם הרפות • חזקו לשון
 משקל כגד ופתרוננו חזקו את אחרים ואם הם בזה לומר חזקו אתם שידכם
 רפות הם לינקד חזקו ואמנו (ד"ה' ל"ב) עכשיו שאומר להם לחזק ולאמץ
 אחרים נקוד חזקו חזקו • חזקו אל תיראו • זה נקוד חזקו לשון קל חזקו אתם
 מחליכם כמו שיאמר ליחיד חזק וחזק (יהושע ח') ולא אמר חזקו :
 (ד) לנמהרי לב • שומעין את הגאולה ומצדיק על איחורה : נקם יבא •
 כמו בנקם יבא : גמול אלהים • על אויבכם הוא יבא ואתכם יושיע : (ה) עיני
 עורים • אותם שהיו עד הנה עורי' מהכיר את מוראיו עליהם • ואזני הרשעים •
 שלא היו שומעים לקול נביאים עד הנה תפקחנה ותפתחנה כי אחן להם רוח
 נכון ליראה אותי • ועל ישראל הוא אומר שקראו עורים וחרשים כענין החרשים
 שמעו וגו' : (ו) אז ידלג כאיל פסח וגו' • ישראל שהם עכשיו פסחים וחלשים •
 מנינו שקורא פסחים הלשים כמו שנאמר פסחים צזו צז : ותרון בישועתם •
 לשון חלם • לשונם של ישראל שהיו בין אויביהם אלמים שומעי חרפם ואינם
 משיבים : כי נבקעו במדבר מים • כי תשמחם ישועתי ויפרהו כמדבר ניה
 הנמחים לנזים ומעיינות נבקעים בתוכה כלומר כי יצמח ישע לנדכאים :
 (ז) והיה השרב להם לאגם • התחזק לתשועה יהא טשע והנביא דבר
 בלשון משל : צמח חנים רצנא וגומר • צמח מקום שהיה מדבר ציה שהוא
 נוס מרדף תנין יהיה לח מקום חזיר הנעשה לקנה וגומא ואין דרך קנה וגומא
 גדלים

דיא
 ליכ
 יהר
 דעם
 טע
 ען
 ט
 אכס
 ער
 כס
 יס
 דעת
 דה
 כבוד
 יה
 חר
 יס
 י
 ידים
 יושני
 בקום
 יעכס
 וקרו
 עד
 סחיס
 כי
 השש
 יס
 יס
 הם
 פעל
 וכן
 ה
 שיב

ישעיה לז

תנים רבצה חציר לקנה וגמא : (ח) והיה שם מסלול ודרך ודרך
הקדש יקרא לה לא יעברנו טמא והוא למו הלה דרך ואוילים
לא יתעו : (ט) לא יהיה שם אריה ופריץ חיות בל יעלנה לא
המציא שם והלכו גאולים : (י) ופדווי יהודה ישכון ובאו ציון
ברנה ושמחת עולם על ראשם ששון ושמחה ישיגו ונסו
יגון ואנחה :

ר ש " י לו (א) ויהי

גדלים אלא במקום מים כענין שנאמר הוגאה גומא בלי ביצה (איוב ח') :
רצנה שם דבר הוא כמו מרצן שהרי חינו מפיק ה"א : (ה) והיה שם
מסלול • לעוברים ושבים : לא יעברו • נאותו דרך שום טמא כלומר לא
יהיה עוד לאומות • והוא כמו • והוא הדרך של אותן עורים וחרשים ופסחים
ואלונים המכרים למעלה יהיה הילוך אותו דרך ואפילו הם אוילים לא יתעו כי
חיישירו לפניהם : (ט) ופריץ חיות • חציר מיער (תלים פ') חין לך פריץ
בחיות כחציר הנר וגם אריה מסובכו (ירמיה ד') הוא נצוה נר לא ימנח
שם • כל יעלנה • לאותה הדרך דרך משמש לשון זכר ולשון נקבה כדכתיב את
הדרך אשר ילכו בה (שמות י"ח) הרי נקבה • בדרך אחד ילכו אידך (דברים
י"ח) הרי זכר : לא תמנח • חיה רעה שם : (י) ושמחת עולם • שמחת
אשר מעולם שהיה להם כבר בדרך יניחון מוצרים וי"י הולך לפניהם יומם
(שמות י"ג) : ונסו • היגון והאנחה מהם :

לו (ב) נחעלת

מכלל וופי

הישועה אומר להם שיחזקו ידי הרפים בגלות , וכן תרגם יונתן נביאי תקיפו ידי דמרגלן :
(ד) לגמרי לב , ענינו פתאים , ואפסר שנת הלשון הזה , לפי שהפתאים מעשיהם
במהירות וכבהלה ולא ימתו למעשיהם ולדבריהם ולא יגניקו ולא ישכילו בהם : (ו) והיות
השרב לאגם , פירוש מקום המדבר והחורב והיה לאגם , וענין שרב החום , ותרעום אכלני
חורב אכלני שרבא : וצמאון , פירוש ומקום הצמאון : בנהו תנים רבנה , אל כל אחד
ואחד מהתנים , ותנים אומר על הנקבות כמו שאומר גם תנין חלבו עד , ופירושו מקום שהיה
נה תנים והיו רובנות התנית יהיה חניר לקנה ונמא רובה לומר שצמחו שם קנה ונמא
שאינם טמאים אלא במקום מים : חציר , ענינו כמו חסור שפרשנו למעלה : (ח) מסלול ,
ענינו הרמה וההנהגה , ולפי רוב הרגילות בהסרת אבנים והרמת המכשולות מן הדרך בקראת
הדרך עמה מסלול , ולדעת הריק"ם שמרימים הדרך באבנים שמימים בה : והוא כמו ,
לישראל לבד יהיה אותו הדרך , הולך דרך ואוילים לא יתעו , פירוש בין הולך דרך והוא
דגיל ללכת דרכים בין אוילים שהם אוילים לענין דרכים שלא הורגלו ללכת בהם לא יתעו אבל
ילכו דרך ישראל לירושלים : (ט) ופריץ חיות , תאר , ופירושו אפילו הפרין שבקצות סבון
מנהג הסוית והולך למקום שבני אדם מתיים לא יעלה ולא תמנח שם אותה הסוית : (י) ושמחת
עולם על ראשם , דרך משל כי ילכו קיומיות ראש גשוא בשמחה : ששון ושעסס ישיגו ונסו

יאן

הרגום אשכנזי

קל

קיעללען ; דא , וואָ אונגעווייער לאַגערטען , וועקסט הייא אונד ראָה אונד
שולף . (ח) דאָ ווירד געבאָהנטער וועג , „הייליגען וועג“ גענטט מאַן איהו ;
קיין אונדריינער וואַנדערט דאָ , עד איזט פֿיר זיא (פֿיר ישראל) — זיא וואַנדערלן
אויף דיועם פֿאַרדע , זעלבסט אונערפֿאַהרנע איררען ניכט . (ט) האָרט הויזעט
קיין לעווע , ווילדעס טהיר בעטריטט ניכט דיוען וועג , ווירד ניכט דאָרט געפֿונדען ; —
דאָ וואַנדערלן נור דיא גערעטטעטען . (י) דיא פֿאַם עוויגען ערלעזטע קעהרען
ווידער , וואַללען פֿראַהלאַקענד נאָך ציון , עוויגע פֿריידע אומשוועבט איהר
הויפט ; וואַננע אונד פֿרעהליכקייט בעגלייטען זיא , הינוועג פֿליהען זייפֿצער אונד
טרודיגקייט . —

לו (א) אים

ב א ו ד

תהפך לאנמי מים , וארץ עיפה וזמאה לעינות ומניעות , ובמקום שמזון , שהיו רובות שם
חיות מאויות ומזיקות , ינמח חביר לבהמה וקנה וסוף . השרב . סודר פלאן ארמי , ודומה
לשרם שלף , בחטף בומ"ף . רבצה . לדעת רש"י ז"ל ה"א נוספת , ואיננה מסיק , אבל
ר"ק ז"ל קורא רבצה במסיק , ומסיבכוני הנקבה על כל אחת ואחת מן התנים לקנה .
פלי"ד במקום : עם , כמו (ראשית מ"ו כ"ו) הנאה ליעקב , ודומיו . (ח) והיה
שם וגו' . דרך סלולה תהיה בארץ יהודה , דרך קדושה יקראו לה , לא תעבור בה דגל רשע ,
הנטמא במעללו , כי היא תהיה לכדיק ישראל לבדם , ובאורח הזה ילכו לבטח , ואף הנועדים
בעם , אשר לא ידעו ללכת אל עיר , לא יתעו בו , כי יהיה ישר ומסיקל מכל מכשיל . והוא
למו . מסדר הטעמים הפריד המלות האלה באתנח , ועל סיו תרגמתי . (ט) לא יהיה
וכו' . דרכי ארץ יהודה יהיו שלווים מפחד , לא יהיה שם מעון אריות , ולא ירונו בש חיות
דעות וטורפות , לא תמאנאנהם , ורק הכדיקים הנחלטים מנרתם יתהלכו בשם , להתנינג על
טובה' . ופריץ חיות . סיה רעה ומזיקה , פורצת כל גדר , לטרוף טרף , וכן (יחזקאל
י"ח ו'ד) בן פרוץ , בן כורר ומורה , פרוץ חוק העושר והיושר . לא חמצא . (סיה רעה)
שם . (י) ופרווי וגו' . גאלי ה' , אשר פדס מני בר , יטובן מכל המקומות , אשר הדמו
שם מפני חמת פנאריב , וילכו לניון , עיר הקודש , בקול רנה ומודה , ונילת עולם תע טרם
כנכה , שאן ומדוס ילו אותם , ואבל ואנחות יברחו למרחוק . ושטחת עולם על ראגים .
כי כח הנשמה בראש , ויש אומרים , כי הוא כדמות מסך על ראשם , גם הוא נכון . (ראב"ע)
ובל"א מתורגס כפי הכחות . ששון ושמחה ישגו . אותם , ויש אומרים , כי הכ ירדפו
אחרי השון , וישיגוהו , ואם יא מלות נוספות , הטעמים הם שווים , כי המלות נכלוס ,
והטעמים הם כפועלים . (הג"ל) .

לו (א) ויהי

מכלל יופי .

יגון ואנחה , זהו ישינו ונסו ושלמטה מזה , בפרשת עירי עירי לבשי עון ישיגון כנו"ן נסואין
ו"ו בראש המלה והסימן שלא תטעה בהם ו"ו ט"ן ופ"דוש הסימן כי הו"ו קודם לנו"ן וההנהוא
ישינו ונסו צו"ו נסוף ישינו ו"ו בראש ונסו הוא הראשון , והאחרון ט"ן נסוף ישיגון ונו"ן
בתחלת נסו אין שם ו"ו :
לו (ב) בחעלה הנרכה בעליונה , הנרכה היא חרין בנוי באננים ובסיד וימתכנסים
שם מי נאמים או מושכים שם מים מן המעיין ובנדיכה הזאת היו מכונסים המים , ויש
בנדיכה הזאת נקב ויסתמו אותו עד זמן שירנו להוציא מים מן הנדיכה , והתעלה היא
חפירה סמוכה לנדיכה ומוציאים מים מן הנדיכה לתעלה בזמן שירנו להשקות או לכבס בגדים :
במסלה גדה כונס , המסלה היא הדרך שמתקנים אותה באננים כדי שיוכלו ללכת בה
ביעות

תרגום אשכנזי

לו (א) אים פֿירצעהנמען יאָהרע דעם קעניגס חוקיהו איבערצאָג סנֿטריב ,
 קעניג פֿאָן אשור , אַללע פֿעמטע שטערטע אין יהודה מיט קריג , אונד
 נאָהם זיאַ איין . (ב) (אייניגע צייט נאָכהער) שיקטע דער קעניג פֿאָן אשור דען
 רבשקה פֿאָן לכיש אויס מיט איינעם צאָהלדייען העערע נאָך ירושלים ,
 געגען דען קעניג חוקיהו . (ער קאָם דאָזעלכסט אָן ,) אונד שטעללטע זיך בייַ
 דער וואַסערלויטונג דעם אָבערן טייַכס , אין דער שטראַסע , דיא צום בלייבֿ
 פֿעלדע פֿיהרט . (ג) דאָ גינג צו איהם הינויס אליקים , זאָהן חלקיהו'ס ,
 דער שראַסחויפטמאָן , דער געהיימשרייַבער שבנא , אונד יואח , זאָהן
 אסרָה'ס דער קאָנצלער , (ד) אונד רבשקה הערעטע זיאַ אָן , וויא פֿאָלגט :
 זאָגעט דעם חוקיהו , זאָ שפּריכט דער גראַסע קעניג , דער קעניג פֿאָן אשור :
 וואָס וואָר דייע צופֿערויכט , אונד אויף וואָס פֿערטרויעסט דוא ?
 (ה) דוא ענטשלאָסעסט דיך צוואַר , מיט קראַפֿט דען קריג צו פֿיהרען , אָבער
 דיס אַכט' איך נור פֿיר פּראָהלערייאַ ; אויף ווען פֿערליסעסט דוא דיך אַלואַ ,
 דאָס דוא פֿאָן מיר אָבפֿילסט ? (ו) אָ געוויס זעצטעסט דוא דיין פֿערטרויען אויף
 מצרים , אויף יענען צערברעכלייען ראָהרשטאַב , דער איינעם דיא האַנד דורכֿ
 שטיכט , ווען מאָן זיך אויף איהן שטיצען ווילל ! דען דאָן איזט פּרעה , קעניג
 פֿאָן מצרים , אַללען , דיא זיך אויף איהן פֿערלאַסען . (ז) זאָגעט איהר מיר
 אָבער : וויר פֿערלאַסען אינס אויף דען עוויגען , אונזערן גאָסט ; זאָ פֿראַגע
 איך אייך : האָט ניכט חוקיהו דיא העהען אונד אַלטערע עבען דויעם גאָסטעס
 וועגנעשאַפֿט , אונד און ירושלים אונד יהודה דען בעפֿעהל גגעבען : גור פֿאָה
 דעם אַלטאַר (אין ירושלים) זאָלט איהר אָנבעטען ? (ח) וואָהלאַן ! געה' מיט
 טיינעם העררן , דעם קעניג פֿאָן אשור , איינע וועטטע זייַן : איך ווילל דיך
 צווייאַ

באור

לו (א) ויהו וגו' . פרעה זו פירצעהנמען נאמרים (ב' י"ח' ג' וכו') נאמר היטין ,
 זיש ביניהם סיני מעט , אלא מפנין אחד . (דל"ק) . בארבע עשרה שנה וכו' .
 עיין נביאיר המכס פראפעסאָר וואָלפֿסזאָהן למלכיס ב' (י"ח י"ד) . סנחריב מלך
 אשור . האַלך הוה כגד הוכירו גם הסיפור הקדמון (הערצאָדאָט) , וקראו (סאָנאָבערע
 באַס) , אַלך האַזרים והערבייס . (ב) רבשקה . שס ענס , או הוה שס מואר ,
 מירכב זין רבשקה . וענינו שר המסקים , ויתורגס בל"א (אָבערשענק) , וכן
 באַרוה קנת המפרגאים . ולדעת רבותינו ז"ל רבשקה ישראל מאשה היה .
 (ה) אמרתי וגו' . דברי רבשקה , אמרתי בלבי , כי עתך ונצודתך בדבר שפתי .
 (מדברי ר' חנניה' עזרא) . ועל פני מתורגס אשכנזית . כי מרדה בי . ולא קיימת
 גיה שארפת לי , בהיותי בלחם עמך , אשר נתן לי אשח . (רלב"ג במלכיס) . (ז) וכן
 האמר . וארי תימרון . (הכשדי) . הנה תרגס בלשון רבים , כאלו נכתב וכייתאמרון , כש
 שהוה בספר מלכיס , וכן תרגמתי בל"א . הלא הוא וגו' . איך יעזרה ה' , והוא עש
 כנגדו , להשית בנותיו ומנחותיו . (רלב"ג) . לפני וכו' . במלכיס כמלאת במלאת
 בה שלת בירושלים , ומסרה פה , ואני היספתיה בתרגומי . (ח) החערב נא וגו' .
 פתכאר עליו , הוא בערבון , על מנת אס תוכל ליתן לך כוכבים על אלפים סוביס . התערה